Műcsarnok 130

A Műcsarnok tekintélyes kerek évfordulójához kétféleképpen közelítünk: az intézmény születését és a 130 éves kiállítási épület architektúráját, fontos tárlatait, illetve az épületnek a mindenkori történelmi-kulturális életben betöltött szerepét is felidézzük.

A magyar képző- és iparművészek a reformkorban, 1839-ben alapították első egyesületüket, a Pesti Műegyesületet, báró Eötvös József, Lukács Mór, Serényi László és Trefort Ágoston aktív segítségével. Az ő rangjuk, bölcsességük jó indítás volt. Ebből, valamint a Nemzeti Képcsarnok Egyletből jött létre 1861. augusztus 1-jén az *Országos Magyar Képzőművészeti Társulat*, a Műcsarnok építtetője. A Társulat elsődleges célja kiállítások rendezése és a művészeti élet élénkítése volt, de fontosnak tartották az alkotók támogatását is. Az első állandó kiállítóhely gróf Andrássy Gyulának köszöngetően a mai Képzőművészeti Egyetem volt. Amit az 1885-ben épült *Kiállítási Műcsarnok* váltott ki, de ez is kisméretűnek bizonyult a fenti összetett funkció befogadására. Mindehhez páratlan lehetőséget kínált az 1896-ban megrendezett *Ezredévi Kiállítás*. A Hősök terén felépítendő új Műcsarnokot 1894-ben kezdeményező képviselőházi előterjesztő úgy fogalmazott, hogy egy méltó kiállítási épület hiánya „zsibbasztólag ható állapot". A Műcsarnok gyors építését nagyvonalúan támogatta I. Ferenc József, aki 1896. május 4.-én meg is nyitotta az új kiállítási csarnokot. A Műcsarnok a magyar művészet otthona, egyben a Hősök terével a duális monarchia új fővárosának és a városegyesített Budapest alapításának szimbóluma is lett.

A Műcsarnok épülete egy antik mintájú várostengely záró eleme lett Az antik kor mitikus etruszk uralkodója ligeti sétái nyomán rendelte el Róma falainak megépítését, az adók alapját képező vagyonfelmérést és a közigazgatás szabályait. Az etruszk vallást rögzítő harmadik kötet, a *Rituálék könyve* tartalmazta többek között a városalapítás és városépítés szakrális törvényeit. A Gründerzeit embere párhuzamot látott Róma alapítása a Kiegyezés, a városegyesítés alapító időszakai között. Így a magyar millennium erre az ókori hagyományra építve alakította ki az ezeréves Magyarország alapításának szakrális építészeti-urbanisztikai rítusát. Budapest „alapítóinak", virilista képviselőinek, az építtető arisztokraták és a művészek műveltségében jelen volt az antik etruszk mitológia. Úgy döntöttek, hogy városunknak is legyen egy reprezentatív tengelye, amely a Várat összeköti a Városligettel. Ez lett a Sugár út, középtájon az Operaházzal és záró elemként a Hősök terével.

A belső üvegtetős - antik templomot és műtermeket egyszerre idéző - bazilikális szerkezetű, nagy belmagasságú hosszházas térsor alaprajza fő- és mellékhajókra tagolódik. Az impozáns előcsarnokból nyílik a kilencosztatú kiállítási tér. Az egyes kiállítóterek oldalt is egymásba nyílnak. A középtengely az épülethasználat dramaturgiai axisa, melynek a múzeumi feladaton túli funkciója az előkészítés, illetve megérkezés is, amelynek terét máig apszisnak nevezzük.

Ez az ősi szakrális térszervezés mintáit követő alaprajz az antik és a keresztény időktől kezdve ismert eszköz: fokozó gesztussal vezet el az egykori „szoborcsarnok" reprezentatív teréig. Az apszisból, illetve a szoborcsarnokból nyíló két oldalhajó együtt kereszthajót alkot. A szoborcsarnok peripterosz-oszlopsorral ölelt tér volt, oszlopközei – antik görög-római mintára – szobrok bemutatására szolgáltak. A Műcsarnok Közép-Európa legnagyobb múzeumi tere, amely Schickedanz 130 éve megálmodott, megrajzolt tereivel máig jól képes szolgálni a „white cube" kiállítótér jelenkori igényét és a klasszikus művészeteket is. És ma is jól keretezi a múlt és a jelen kiállítások mozaikját.

Az összefoglaló kiállításon van történeti terem és két kortárs kiállításokat összegző terem. A mostani 130. évfordulóra készült kötet élén is két tanulmány áll, melyek a Műcsarnok intéz-

ményi- és kiállítástörténetére fókuszálnak, külön-külön. Koncepciónk, friss válogatásunk elemeit pedig vezető kurátorunk, Kondor-Szilágyi Mária írása foglalja össze. Magát az albumszerű áttekintést ezúttal az évek mentén szerkesztettük, és kiállítástípusokra bontottuk.

A Műcsarnok ormán 1896-ban kőbe vésték: „A magyar képzőművészetnek". Utóbbi számomra szélesebb halmaz: azt jelenti, hogy nemcsak a művészeknek, nemcsak a „szakmának", de egyenrangúan a tágabb közönségnek tervezzük a kiállításainkat. Ezt egy ilyen, Közép-Európában egyedülálló léptékű múzeumi térsorban közművelődési feladatnak, megkerülhetetlen kötelességnek tartom. Legyen szó akár a hagyományőrző, akár a tradíciót megújító művészetről.

Mind a 2014 és 2020, mind a 2020 és 2026 közötti időszakokban – előbb Bán András, majd Kondor-Szilágyi Mária művészettörténészekkel együtt – arra is figyeltünk, hogy egyik alkotói attitűd se kerüljön kirekesztő többségi pozícióba. A művek és alkotói pályák minőségének érzékelése mindig valamelyest szubjektív elemekkel is befolyásolt. De éppen ezértis: perdöntő a közönség szimpátiája. 2014-től ez összesen több mint egymillió látogatót eredményezett. Nem csak a művészeknek, nem csak a művészetelméletnek, de kiemelten a befogadó közönségnek kínáljuk a kiállításunkat!

Bevezetőm végén szeretném megköszönni a több száz, velünk dolgozó művész bizalmát, a közönség érdeklődését és mindenekelőtt kollégáim kitartó, példás és elhivatott munkáját, és végül de nem utolsó sorban köszönetemet szeretném kifejezni a Magyar Művészeti Akadémia támogatásáért.

Szegő György DLA
művészeti igazgató